

Ähkyn takia kipeää vatsaa poteva hevonen.

Mistä tunnistat hevosen **KIVUN?**

Hevonen on saaliseläin, jolle kivun ja heikkouden salaaminen on ollut elinehtona vuosituhansien ajan. Esi-isiensä tavoin se salaa kipunsa ja heikkoutensa vielä tänäkin päivänä.

TEKSTI: RIIITA JALONEN

KUVAT: LIISA HARMO

Jos ratsastus tai yhdessä puuhailu ei hevosesi kanssa suju vanhaan tuttuun malliin, kannattaa paneutua ongelmaan vähän syvemmin. Voisiko syynä oikkuihuun olla kipu? Hevosetkin näyttävät huonon olonsa eri tavoin, riippuen persoonasta ja kivun asteesta. Joku voi olla kolmi-jalkainen, jos vaikkapa vain kenkä on huonosti kiinni, joku toinen taas voi olla pokeriturpana hankoside solmussakin.

Kiinnitä huomiota käyttäytymisen muutoksiin

Kipu saattaa myös ilmetä levottomuutena, joka näkyy vaikkapa pajojen tallitapojen ilmestymisenä. Joskus kutominen, imppaus, hampaiden pureminen ja narskutus, pään heiluttaminen tai karsinan lattian loputon mittaaminen voivatkin olla tapa taistella näkyvätöntä vihamiestä, kipua, vastaan. Myös kaikenlaiset käyttäytymisen muutokset kannattaa ottaa

ta pystynyt käyttämään kipeää jalkaansa täysipainoisesti, kertoo eläinlääkäri Liisa Harmo.

Ontumissääntöjä on monenlaisia ja poikkeuksia vähintään saman verran. Sanotaan, että hevonen liikkuu kipeän jalan mukana, eli nostaa päätään sille etujalalle, joka on kipeä. Takajalan vaiva ei näy pään liikkeessä niin selvästi. Ongelma voi olla ristikkäisessä raajassakin, esimerkiksi hevonen ontuu vasenta etujalkaa, mutta vika on alun perin voinut olla oikeassa takajalassa.

- Mutta vain puolet noudattaa sääntöjä, toinen puoli tekee omat sääntönsä, kertoo Harmo.

- Tänä päivänä ovat selkävivot hevosilla yleistyneet valtavasti. Syynä voi olla väärin ratsastettu tai riittämättömästi verrytely hevonen, usein myös huonosti istuva satula. Vaikka satula olisikin joskus istunut hyvin, parin kuukauden kuluttua tilanne saattaa olla toinen, jos hevonen on joutunut sairauden takia vähemmälle lii-

”Ontumissääntöjä on monenlaisia ja poikkeuksia vähintään saman verran.”

vakavasti, esimerkiksi ilman syytä alkava säikkyminen, arkuus tai silmitön karkailu.

Yhtäkkäinen luonteenmuutos kiltistä vihaiseksi, selittämättömät käsittelyvaikeudet, ihmisen pakoilu tai uhkailu voi ollakin merkki jostakin muusta kuin niljakkaasta luonteesta.

- Tuki- ja liikuntaelimissä oleva kipu voi näkyä ontumisena, epäpuhtaana tai jäykkänä liikkumisena. Joskus taas hevonen ei halua liikkua ollenkaan, on selvästi toispuoleinen, seisoo oudossa asennossa tai vaihtelee painoa jalalta toiselle, ehkäpä kompuroi tai kaatuilee ilman selvää syytä. Kengityksen yhteydessäkin voi mahdolliset ongelmat huomata, jos kenkä on kulunut epätasaisesti tai poikkeavasti. Joskus hevonen voi jopa kasvattaa kavioon ylimääräisen lisäpohjan, mikä kertoo siitä, että se ei ole syystä tai toises-

kunnalle tai vaikkapa valmistusmenetelmä on vaihtunut. Suuri syy selkävaikeuksiin on myös monien hevosten hyvin yksipuolinen liikunta, pelkkä kentällä vääntäminen kun ei riitä. Rentouttava maastoratsastus ryteikköineen ja kiipeilyineen on jäänyt monelle vähiin, vaikka juuri se on hevosen luonnollista selkäjumppaa, sanoo Harmo.

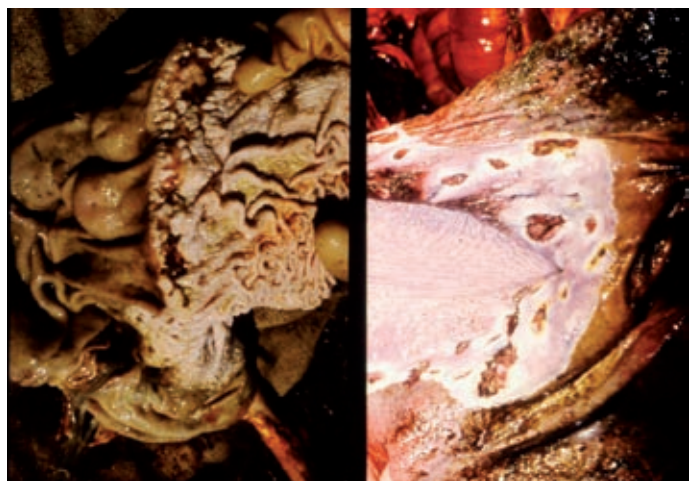
- Hermostolliset kivut, esimerkiksi puristuksissa oleva hermo, saattavat ilmetä raajan nopeana liikkeenä tai jopa hevosen huojumisena, mutta näissäkin poikkeus vahvistaa säännön, jatkaa Harmo.

Vatsaan koskee!

- Akuuteissa tapauksissa vatsan tai sisäelinten vaivoissa hevonen katsoo, puree tai jopa potkii vatsaansa. Vatsanseudun kiristyminen ja kouristelu, poikkeuksellisen ko-

Ähkykipu voi saada hevosen piehtaroiimaan karsinassa levottomasti.

Mahahaava on kivulias vaiva, mutta hyvin yleinen nykyhevosilla.

Kaviokuumetta poteva hevonen yrittää siirtää painoaan mahdollisimman paljon takaosalleen.

**”Muutokset
käyttäytymisessä
on helpompi
havaita, jos
tuntee hevosensa
perin pohjin.”**

va porina tai ehkä paremminkin täysi kuolemanhiljaisuus kertovat, että jokin on pielessä. Terve vatsa on äänekäs vatsa, mutta desibeliraja siinäkin tulee vastaan. Hevonen menee makuulle ja nousee ylös vähän väliä. Se kävelee ympyrää, hikoilee, piehtaroi tai vaikka vain seisoo liikkumattomana, huokailee tai puree hampaitaan. Tai kutsuu hirnumalla lajitoveriaan apuun, kertoo Harmo.

- Ummetusähky on yleisin ja se aiheuttaa hiljaisuutta ja lievästeista kipua. Tällöin hevonen katselee vatsaansa ja pyrkii makuulle. Kova kipu, hikoilu ja pulssin selvä nousu viittaavat sitten jo pahempaan ongelmaan, mahdollisesti jopa kiertymään, joka vaatiikin siten jo leikkaushoitoa.

**Mahahaava
näkyvät käytöksessä**

- Mahahaava oirehtii useimmiten käytöksen muutoksena, joskus myös ripulina ja ummetuksena, toisinaan myös haukotteluna ja hampaiden narskutteluna. Se on ikävä kyllä yleinen vaiva tänä päivänä. Hevonen on luotu liikkumaan ja laiduntamaan muiden lajitoveriensä kanssa, ja tämä onkin harvinaista herkkua nykyhevosille, sanoo Harmo.

Englannissa tutkittiin laukkahevosiä, jotka olivat kaksivuotiaiksi asti laumassa muiden kanssa. Yhdelläkään ei ollut mahahaavaa. Mutta parin kuukauden kuluttua valmennustalliin siirtymisen jälkeen peräti 75 prosenttia samoista hevosista kärsi mahahaavasta.

Akuutti kipu voi ilmetä paitisi käsittelyvaikeuksina, myös yhtäkkisenä levottomuutena tai tuskaisuutena, joka voi näkyä vaikkapa lihasten vapinana, hikoiluna, pulssin kiihtymisenä tai hengityksen tihtymisenä. Pitkäaikainen jätävä kipu taas saattaa nä-

kyä levottomuutena, ilottomuutena tai masentuneisuutena, joka ilmenee vaikkapa ruokahaluttomuutena tai muutoksina juomistavoissa. Hevonen laihtuu ja kuihtuu, karva on kiilloton ja eloton. Elämänilo on mennyt ja tilalla vaisu hevonen.

Jokainen meistä haluaa hevosensa olevan terve ja hyvinvoiva. Vaikeudet, jotka ilmenevät ratsastettavuudessa, laitetaan usein yhteistyöhaluttomuuden ja hankalan käytöksen tai ulkoisten olosuhteiden piikkiin. Lääkkeeksi lisätään vitamiineja, ruokaa, raippaa, kannuksia, kovennetaan kuolaimia tai rankennetaan treeniä. Kun mikään ei auta, vaihdetaan valmentajaa.

Muutokset käyttäytymisessä on helpompi havaita, jos tuntee hevosensa perin pohjin ja on myös aikaa todella keskittyä sekä siihen että itse ratsastukseen. Huomatavasti haasteellisempaa on, jos hevonen on uusi tuttavuus tai itse ei vain ole tottunut kiinnittämään huomiota hevosen erityisiin kommunikoida koko olemuksellaan. ♦

Lisätietoja: www.cvmb.colostate.edu/ivapm/animals/horses.htm, www.vetcare.fi

Joskus kipeä hevonen laittaa kielsensä omituisiin asentoihin.

Puun pureminen voi olla oire mahahaavasta. Hevonen yrittää lievittää kipuaan nielemällä ilmaa.